

Kompolt in der Nähe des Gräberfeldes von Kál-Legelő, im Mittelteil des von den präskythischen Gräberfeldern im Komitat Heves (PATEK 1990, 62–69, KALICZ 1969, 34, KEMENCZEI 1989, 55–60) umgrenzten Raumes.

Das Material des Kompolter Brunnens – als eines geschlossenen Objektes – wird aufgrund seiner Gefäße in die Periode Ha B3, ins 8. Jahrhundert v. Chr., datiert und für den Nachlaß der Mezőcsát-Bevölkerung gehalten.

E. D. Matuz
Budapesti Történeti Múzeum
Budapest
Szent György tér 2.
H-1014

J. J. Szabó
Dobó István Múzeum
Eger
Vár 1. Pf. 10.
H-3301

A. Vaday
MTA Régészeti Intézete
Budapest
Úri utca 49.
H-1014

Babos Károly

A KOMPOLT, TAGI RÉT 258-AS OBJEKTUM SZERVES ANYAG MARADVÁNYAINAK VIZSGÁLATA

A vizsgált minták egy része ásatási mintavétel, más részük már a restaurálás során kiemelt darab.

A vizsgálati módszer a következő volt: a mikroszkópos meghatározáshoz kivett mintákat víztelenítettük, majd beágyasztuk. A paraffinos beágyazás után mikrotommal megfelelő irányokból (keresztmetszet, tangenciális- és radiális irányú hosszmetset) mikroszkópos metszetek készültek. Ezután az így készült preparátumok mikroszkópos vizsgálata következett. A metszetek megfelelő helyeiről mikrofotó készült, részben a dokumentációhoz, részben illusztrációs anyaghoz. A következő fajmeghatározásokra nyílt lehetőség (az ismétlődő minták felsorolása nélkül):

1. a 258-as kút üledékéből véve a feltáráson: bükk (*Fagus sylvatica* L.), nyár (*Populus* sp.) és kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.) mellett még kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea* /Mat./Liebln.) és hárs (*Tilia* sp.) maradványokat sikerült elkülönítve meghatározni. Ezekon kívül nád (*Phragmites* sp.) maradványok is voltak;
2. a kútakna felső, vizes betöltéséből fenyőkéreg és hancs: erdei fenyő (*Pinus silvestris* L.);
3. A kéregedény pántolása: közönséges mogoró: *Corylus avellana* L. az edény maga erdei fenyő (*Pinus silvestris* L.);
4. a faedény kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.);
5. a kút ácsolata: kocsányos és kocsánytalan tölgy, Bükk (*Pinus silvestris*).

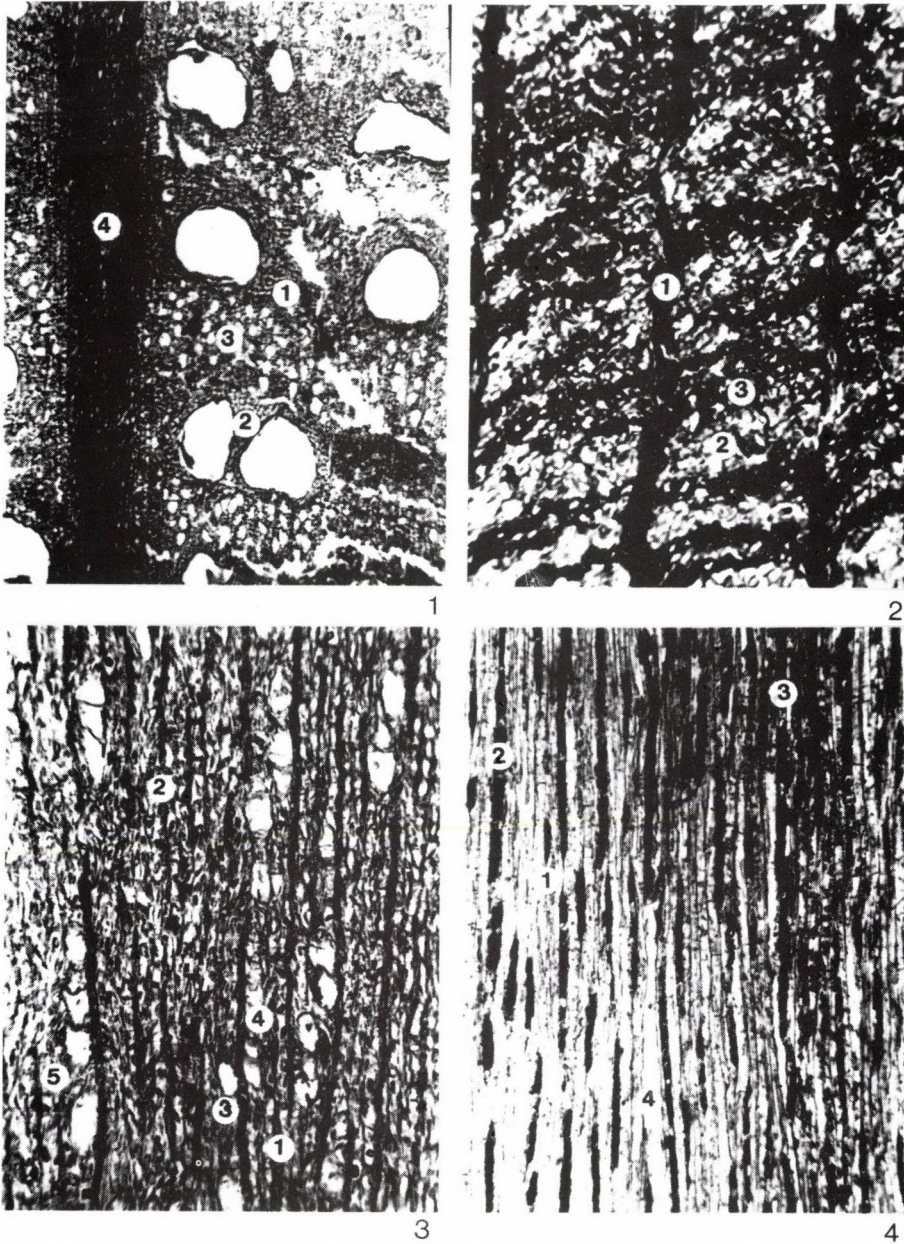
A faedény felvételén (1. kép 1) jól látszanak a kocsányos tölgyre jellemző szöveti részletek. Az évgyűrűk

gyűrűslikacsú felépítése. Az évgyűrűk korai pásztájában a nagy edények egy sorban találhatók. Az évgyűrű késői pásztájában sok kisméretű edény van. A tölgyekre és így a kocsányos tölgyre jellemző széles bélsugár is jól látható.

A kéregedény falának keresztmetszetéről készült felvételen (1. kép 2) jól láthatók az erdei fenyőre, annak is a hancstestére jellemző szöveti bélyegek. A hancstest felépítése: hancsbélsugarak, a hancsévgyűrűkön belül: a korai pászta vékonyfalú és nagyüregű rostasejtek, hancshossz-parenchyma, a késői pászta vastagabb falú, és kis üregű hancsrost sejtek.

A kéregedény fonadékanak (1. kép 3) a fiatal fás mogoró vesszőre jellemző szöveti bélyegek jelentkeznek. A szörtlikacsú évgyűrű, a keskeny bélsugár, a halmazott bélsugár, a magános edény, az iker-pórus, a 3–4–5 tagú pórus sugár, valamint a vastagfalú szűk üregű farost, mint alap állomány.

A kéregedény másik fonadékan (1. kép 4) a mogoróra jellemző alacsony (4 sejt) keskeny bélsugarak és a magas (30 sejt) keskeny bélsugarak, valamint a kialakuló halmazott bélsugarak. Végül a radiális hosszmetseti képen (2. kép) jól látható a közönséges mogoróra jellemző létrás áttörés. Ennél az áttörésnél hat létrafok számolható. Látható még az edények hosszmetseti képe, valamint a homogén felépítésű bélsugarak. Ezek az anatómiai bélyegek mind a mogoró elkülönítő és meghatározó bélyegei.

1. kép 1: faedény keresztmetszet részlete 48 szoros nagyításban: 1: évgyűrűhatár; 2: évgyűrű korai pászta; 3: évgyűrű késői pászta; 4: széles bélsugár
- 2: Kéregedény keresztmetszet részlet (48:1 nagyításban): 1: háncsbélsugár; 2: háncsévgyűrű korai pászta; 3: háncsévgyűrű késői pászta;
- 3: Kéregedény fonadék keresztmetszet részlet: (120:1 nagyításban): 1: kialakuló halmozott bélsugár; 2: keskeny bélsugár; 3: magános edény; 4: iker-pórus; 5: négytagú pórus sugár;
- 4: Kéregedény fonadék tangenciális hosszmetset részlet (120:1 nagyításban): 1: alacsony bélsugár; 2: magas keskeny bélsugár; 3: kialakuló halmozott bélsugár; 4: edény vagy trachea
- Abb. 1 Querschnittdetail des Holzgefäßes in 48facher Vergrößerung: 1: Jahresringgrenze; 2: früher Streifen vom Jahresring; 3: später Streifen vom Jahresring; 4: breiter Markstrahl
- 2: Querschnittdetail des Rindengefäßes (Vergrößerung 48:1): 1: Bastmarkstrahl; 2: früher Streifen vom Bastjahresring; 3: später Streifen vom Bastjahresring
- 3: Querschnittdetail vom Bandwerk des Rindengefäßes (Vergrößerung 120:1)
1: entstehender gehäufter Markstrahl; 2: schmaler Markstrahl; 3: einzelnes Gefäß; 4: Zwillingspore;
5: viergliedriger Porenstrahl
- 4: Tangentiales Längsschnittdetail vom Bandwerk des Rindengefäßes (Vergrößerung 120:1)
1: niedriger Markstrahl; 2: hoher schmaler Markstrahl; 3: entstehender gehäufter Markstrahl; 4: Gefäß oder Trachee

2. kép A kéregedény fonadékának radiális hosszmeteszete (300:1 nagyításban) 1: edény-vég létrás áttörése;
2: edény vagy trachea; 3: homogén bélsugár

Abb. 2 Radiales Längsschnittdetail vom Bandwerk des Rindengefäßes (Vergrößerung 300:1) 1: Leiterdurchbruch am Gefäßende; 2: Gefäß oder Trachee; 3: homogener Markstrahl

IRODALOM

BABOS—FILLÓ—SOMKUTI
1979

BABOS 1994

SCHWEINGRUBER 1990

SIMON 1992

BABOS K.—FILLÓ Z.—SOMKUTI E., *Haszonfák*. Budapest 1979.

BABOS K., *Faanyagismeret és fajaj-meghatározás restaurátoroknak*. Budapest 1994.

F. H. SCHWEINGRUBER, *Anatomie europäischer Hölzer*. Stuttgart 1990.

SIMON T., *A magyarországi edényes flóra határozója*. Budapest 1992.